

УДК 94 (477) «1930/1942»

**«МИ МИТТЮ ПОВЕРТАЄМО НАШУ ЗБРОЮ Й УСІ НАШІ СИЛИ ПРОТИ НІМЦІВ»:
СУЧАСНА УКРАЇНЬСЬКА ІСТОРИОГРАФІЯ ВІДНОСИН ОУН(Б) І НІМЕЧЧИНИ
(1930-ті роки-січень 1942 р.)**

Василь Ухач

Тернопільський національний економічний університет
Україна, 46001, м. Тернопіль, вул. Микулинецька, 46 а
e-mail: vasil.uhach@mail.ru; vasil.uhach@gmail.com

За роки незалежності, а особливо в останні 10-15 років, до наукового обігу введено потужний арсенал документів, опубліковано тисячі досліджень, які у більшій чи меншій мірі не обійшли питання відносин суб'єктів українського визвольного руху з Німеччиною, побачила світ низка вдалих науково-популярних праць, але попри це у масовій свідомості значної частини українських громадян (особливо Півдня та Сходу) залишається побутувати думка, породжена комуністичною системою з її набором ідеологічних кліше, про співробітництво українських націоналістів з гітлерівцями. І надалі мають місце не системні, не об'єктивні спроби порівнювати оунівців з європейськими праворадикальними рухами міжвоєнного періоду – італійським фашизмом, німецькими націонал-соціалістами, іспанськими франкістами, румунськими залізногвардійцями й іншими, забуваючи, що названі політичні рухи були у державних народів і мали на порядку денному вирішення цілої низки внутрішніх питань, тоді як українці – поневолений народ, перебував на етапі не розбудови, а здобуття незалежної держави, а тому в особі своєї політичної еліти, шукав потенційних партнерів у реалізації своєї стратегічної мети [1].

В оцінці ж відносин сил українського визвольного руху з Німеччиною часто опускається принципово важливий момент – «ставлення ОУН до Польщі, Німеччини, СРСР, Угорщини, Румунії, Британії чи США визначалося ступенем прихильності/неприхильності вказаних країн до ідеї створення незалежної української держави, а не їхніми ідеологічними особливостями чи приналежністю до військово-політичних блоків» [2], тобто стратегічна мета визвольного руху – самостійна Україна – визначала пріоритети його зовнішньої та внутрішньої політики [3].

Тому на наш погляд, принциповою має бути позиція сучасної української історіографії у розкритті заявленої наукової теми – повний, системний (з розкриттям особливостей окре-

мих етапів), узагальнюючий, концептуальний, об'єктивний огляд відносин українського визвольного руху з гітлерівською Німеччиною. Відхід від цієї схеми, на нашу думку, вже «прирікає» фахівця-дослідника щонайменше на неповноту висвітлення окремих сегментів теми, а зацікавленого громадянина-читача у його бажанні самостійно розібратися у цьому питанні на недостатньо об'єктивну картину подій і не системні висновки.

Є підстави стверджувати, що сучасна українська історіографія зробила справжній прорив у дослідженні теми взаємин оунівців, інших суб'єктів українського визвольного руху з Німеччиною. У намаганні об'єктивного висвітлення теми, особливу вагу мають публікації документів, оскільки впродовж багатьох років колосальний пласт джерельної інформації залишався або поза науковим обігом, або ж упереджено «рецепіювався» до ідеологічно заангажованих публікацій.

Насамперед слід виокремити багатосерійне видання «Літопису УПА» (започатковане у діаспорі у 1976 р.) [4] й особливо нову серію «Літопису УПА» [5], з документів і матеріалів яких можна почерпнути важливі відомості про антинацистську боротьбу УПА та націоналістичного підпілля.

Вагомий внесок у збагачення джерельної бази належить створеній у 1997 році, за рішенням Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, Урядовій комісії з вивчення історії ОУН-УПА [9], де у підсумкових тезах містяться висновки з дотичних до нашого дослідження питань: ситуативного союзу українських націоналістів з німецьким командуванням; переходу українських націоналістів на антигітлерівські позиції та збройну боротьбу УПА. На жаль, своєї частки роботи досі не виконали правники.

Без перебільшення знаковою подією у сучасній українській історіографії стала поява 5-го збірника документів з діяльності та боротьби ОУН і УПА впродовж 1941-1945 років [7]. Так,

низка документів 3-го тому засвідчує зумисне намагання комуністичної влади дискредитувати українські самостійницькі сили в очах української людності, що стрімко зростав після початку збройної боротьби з гітлерівцями. При цьому застосовувалася уже відшліфована й улюблена тактика оббріхування противника та звинувачення його у колабораціонізмі [8].

З-поміж когорти дослідників заявленої наукової теми слід виокремити «важковаговиків» у дослідженні українського визвольного руху – Т. Гунчака, В. Дзьобака, А. Кентія, Ю. Киричука, В. Косика, О. Лисенка, І. Патриляка, А. Русначенка, В. Сергійчука, Г. Стародубець [9] та ін.

Окремі аспекти формування антинацистської позиції та збройної боротьби силами українського самостійницького руху представлені у наукових публікаціях Я. Антонюка, Н. Барановської, А. Горбаня, І. Дерейка, В. Данильчука, О. Денищука, І. Гридіню, К. Курилишина, К. Кондратюка, І. Ковальчука, О. Ленартовича, І. Марчука, О. Салати, Т. Слободянюка, С. Стельниковича, І. Тарнавського, В. Трофимовича, О. Дронделя [10] й ін.

Метою наукової розвідки є висвітлення еволюції відносин (етапів та їх особливостей) насамперед бандерівської ОУН з Німеччиною у період 30-х років – до січня 1942 року у працях сучасних вітчизняних істориків.

Аналіз праць вітчизняних істориків, які поставили за мету системно розкрити еволюцію відносин українських самостійницьких сил з Німеччиною, дають підстави здійснити спробу періодизації (нами поділяється періодизація авторитетного київського дослідника І. Патриляка) цих відносин з виокремленням притаманних кожному з етапів особливостей.

Перший етап – міжвоєнний (1920-1939 рр.).

Як зазначає І. Патриляк співпраця між УВО, а пізніше й ОУН з Німеччиною до початку Другої світової війни в основному фокусувалася на технічних моментах і контактах із розвідкою та контррозвідкою німецьких збройних сил [11]. Априорі такі контакти з країнами колишньої Антанти не могли бути, оскільки останніх цілком задовольняв статус-кво чинної політичної карти Європи, унормованої системою Версальсько-Вашингтонських договорів. Німеччина ж була державою лідером ревізійністського табору, а це вже щонайменше логічно привертало прихильність до неї, насамперед західноукраїнських земель, оскільки Версальська система «узаконила» бездержавність українців.

І. Патриляк наводить слушні узагальнення

Я. Гайваса, що «позитивна постава українського суспільства до нацистської Німеччини була побудована на зовнішніх національно-політичних розрахунках, була звичайною концепцією, спрямованою на шукання прихильних сил у світі й евентуальних союзників. А на таке кожен народ має не лише повне право, але і його керівні чинники мають обов'язок працювати у тому напрямку» [11]. На думку Я. Грицака, осідок українських політиків у Берліні зумовлювався також легальним приводом – значним грошовим боргом (бл. 475 млн. марок) Німеччини перед колишньою Українською Державою, що давало додаткові сподівання керівництву УВО на посилену матеріальну допомогу [12].

Як зазначає Т. Марискевич, у міжвоєнний період Німеччина вважалася, на думку очільників українських політичних сил в еміграції, природнім союзником українців проти їх першочергових ворогів – СРСР і Польщі, і навіть охолодження відносин з приходом до влади канцлера А. Гітлера, зовнішня політика націонал-соціалістів, вселяла сподівання щонайменше на увагу до українського питання [1]. Львівський історик вказує на панування у тогочасній німецькій політиці двох основних позицій щодо майбутнього України: «одні бачили місце України після розвалу СРСР у т. зв. «новій Європі» (Розенберг, Канаріс, Браухіч, Райхенау); інші (Гітлер, Борман, Гітлер, Герінг) бажали повністю її колонізувати» [1].

У цілому, у зазначений період є підстави стверджувати, що ОУН розглядало Німеччину як потенційного союзника (В. Коваль розглядав союз ОУН з нацистами як союз «коня і вершника», де українці виступали далеко не в якості останнього [13]), подальший ж *діалог і співпраця залежали виключно від постави Німеччини до ідеї незалежної Української держави, а тому якщо гітлерівці прийдуть на українські землі як загарбники, то «ми миттю повертаємо нашу зброю й усі наші сили проти німців»* [1] (курсив наш. – В.У.). Тобто ставлення Проводу ОУН до Німеччини, на думку І. Патриляка, визначалося не тим якою є пануючою ідеологія у цій країні, чи які пріоритети внутрішньої політики націонал-соціалістів, а «лише від факту ставлення Берліна до ідеї незалежності та факту окупації й експлуатації гітлерівцями українських земель» [3].

Другий період – вересень 1939 – червень 1941 років.

Оцінюючи відносини цього періоду, історик С. Кульчицький характеризує їх як «майже безмарні», акцентуючи увагу на окупації Ні-

меччиною Польщі, як одного з основних противників націоналістичного руху, наданні можливості українцям розгорнути активну культурно-освітню, громадську діяльність у Генеральному Губернаторстві [14]. З-поміж факторів, які на думку оунівців, викликали зацікавлення окремих керівників Третього Рейху у можливості відродження самостійної Української держави, С. Кульчицький називає наступні: 1) докорінна несумісність стратегічних інтересів Німеччини і СРСР в Європі та бажання знищити Радянський Союз як державу шляхом постання незалежних союзницьких гітлерівцям держав; 2) особливе геополітичне становище України, враховуючи майбутні інтереси Великої Німеччини; 3) схожість ідеологій націонал-соціалізму й українського націоналізму. Нарешті, практична зацікавленість німецьких спецслужб у використанні оунівської мережі на території України [14].

Об'єктивним, на нашу думку, є висновок С. Кульчицького про те, що українські емігрантські організації не були самостійними гравцями у відносинах з III Рейхом, який використовував їх у своїх інтересах, і тільки ОУН(б), завдяки опертю на власні організаційні структури в Україні намагалася налагодити дійсне співробітництво з німцями [14]. Отже, контакти між Німеччиною й оунівцями між вереснем 1939 і червнем 1941 року, які мали яскраво виражену спрямованість, отримали у радянській історіографії однозначну оцінку – зрада інтересів українського народу [14].

Більш критичний в оцінках бойової готовності усіх антикомуністичних сил українства й обох проводів ОУН до можливого проголошення незалежної Української держави А. Кентій, оцінюючи її «далеко не завершеною і недостатньою», що було спричинено відсутністю взаємної згоди усіх зацікавлених сил; відсутністю чіткого розуміння справжніх намірів Німеччини; відсутністю конкретних результатів і хибною оцінкою проводами українства суспільно-політичної ситуації на українських землях [15]. Ще більш радикальнішу, проте об'єктивну оцінку відносин з Німеччиною у цей період дають О. Пагіря й І. Патриляк зазначаючи, що «німці брутально використовували українські самостійницькі прагнення задля власних інтересів і одразу ж «перекреслювали» їх тоді, коли Німеччині вигідніше «розрахуватися» українськими землями за політичні послуги, надані сусідніми державами» [16].

Третій етап – кінець червня – липень 1941 – січень 1942 років.

Аналіз праць вітчизняних істориків, у цей

надзвичайно важливий і складний для українських самостійницьких сил час, дає підстави зробити наступні узагальнення.

По-перше, напередодні німецько-радянської війни керівництво націоналістичного руху ставилося до Німеччини як до природного союзника [14] майбутньої Української держави [11], що мало допомогти українському визвольному рухові здолати ворога номер один – СРСР [3].

По-друге, незважаючи на неувагу до своїх вимог з боку Берліна бандерівці як тільки могли, намагалися втілювати свої плани у життя з власної ініціативи, акцентуючи безупинно на своїй стратегічній меті – постання незалежної Української держави [14]. Однак діаметрально протилежне розуміння ідеї самостійної Української держави не могло не викликати конфлікту між оунівцями та гітлерівськими окупантами [11].

Невизнання нацистами проголошення Акту відновлення Української держави 30 червня 1941 року, з одного боку змусив німців відкрити свої плани та «популярно» пояснити українським націоналістам, що їхній чин з правової точки зору класифікується як державний злочин [14], з другого, де-факто продемонстрував очільникам ОУН, що «нацизм є не союзником, а серйозним противником, якого не можливо здолати кавалерійським наскоком із застосуванням теорії «доконаних фактів» [11].

Попри лояльну риторику, Акт 30 червня 1941 року став «актом оголошення війни колоніальним планам Берліна». Своєрідною «офіційною» реакцією оунівців на позицію верховодів Рейху на Акт 30 червня 1941 року став берлінський Меморандум від 21 липня 1941 року, де констатувалося, що відновлення незалежності є історичним актом, а «удар по українському уряду буде трактуватися українським народом як ворожий акт німецького Райху проти ідеї української державності» [3; 14]. На думку І. Патриляка поява Меморандуму ознаменувала перехід українських самостійницьких сил у «стадію відвертого протистояння з німецькими окупаційними силами», а сам етап слід охарактеризувати як «оборонно-реорганізаційний» [3].

По-третє, наприкінці вересня – початку жовтня 1941 року бандерівська ОУН, у контексті рішень Першої конференції дійшла висновку, що «Нацистська Німеччина в майбутньому буде перешкоджати створенню Української Самостійної Соборної Держави (далі – УССД)» [15], проте питання збройного опору гітлерівцям не розглядалося [17]. Масові та

болісні для українського визвольного руху репресії з боку органів нацистської держбезпеки (у кінці 1941 – поч. 1942 рр.), спричинили чергове коригування політичним проводом бандерівської ОУН тактики власної поведінки, яка, як зазначають А. Кентій [15], І. Патриляк [3], О. Ленартович [18], передбачала підготовку до розгортання антинімецького повстання. Водночас українськими істориками вдало підмічено складність ситуації, в якому опинився український визвольний рух, бо, з одного боку, політичний провід чітко усвідомлював, що закривати очі на відкрити, жорстку антиукраїнську політику нацистів аж ніяк не можна, а з іншого, свободу їх антинімецьких дій «паралізувала думка про можливість реставрації в Україні сталінсько-большевицького режиму» [19]. На думку А. Кенія у цей період як ОУН(б), так і ОУН(м) й інші проводи українства допустилися суттєвої стратегічної помилки, не зрозумівши міжнародного характеру німецько-радянської війни, як складової Другої світової, а тому і не стали спільниками Об'єднаних націй, хибно вважаючи, що війна між Німеччиною та СРСР є виключно війною за Україну [15].

Вважаємо за принципово наголосити, поділяючи обґрунтовану, об'єктивну думку І. Патриляка, що вже з кінця 1941 року бандерівській ОУН нацисти відвели «почесне» місце у «когорті ворогів гітлерівської імперії» [2]. І все це, наголошує київський історик І. Патриляк відбулося «не після Сталінграду, не після поразок вермахту в Африці, не в 1944 році, коли відкрили другий фронт і рухи Опору в більшості країн «підняли голови», а в листопаді 1941 року, коли вермахт марширував на Москву, а нацистський Райх був у zenіті своєї могутності» [2].

Науковці наголошують, що німецькі спецслужби наприкінці грудня 1941 року чітко констатували: «Крім руху ОУН-Бандери, в Україні не має жодної організації Опору, яка була б в змозі становити серйозну небезпеку...» [2]. Таким чином, наголошує І. Патриляк, виходила цікава колізія «сили, які після війни позиціонували себе як найбільших борців з гітлерівським окупаційним режимом насправді в цій боротьбі довгий час були не помітні, як це не кумедно звучить, але нацисти не знали, що вони проти них боролися в 1941 році» [2]. Водночас ОУН(б), яку радянська і польська історіографія постійно звинувачували у «коллабораціонізмі» [20], була названа самими нацистами єдиною, хто становив для них небезпеку [9].

І все ж на цьому етапі основні завдання ОУН(б) фокусувалися на збереженні кадрів, розбудові організаційної мережі; максимальному використанні можливостей праці у легальному секторі; припиненні контактів і «консервуванні» відвертої антинімецької пропаганди [15].

Таким чином, проведений аналіз сучасною українською історіографією еволюції відносин та антинімецької боротьби суб'єктів українського національно-визвольного руху з Німеччиною (в окреслений період – В.У.), дозволяє зробити наступні узагальнення:

по-перше, для об'єктивного висвітлення одного з найскладніших і суперечливих питань в історії українського національно-визвольного руху, особливо періоду Другої світової війни, яке і досить ятрить, не гоїть рани, розколює українське суспільство, необхідне системне, правдиве висвітлення усіх тонкощів складного процесу взаємин суб'єктів національного руху Опору з Німеччиною. Має рацію С. Кульчицький, який наголошує, що «вся суть громадянського протистояння полягає в тому, що одна сторона схильна не надавати вирішального значення спробам українських націоналістів заручитися підтримкою Німеччини у боротьбі за незалежність і соборність України. Друга сторона навпаки, розглядає такі спроби як зраду національних інтересів українського народу»;

по-друге, авторитетні дослідники українського національно-визвольного руху (В. Дзьобак, В. В'ятрович, А. Кентій, Ю. Киричук, Ю. Ленартович, О. Лисенко, І. Патриляк, Г. Стародубець) вказують на необхідність врахування засадничої тези: «український визвольний рух, репрезентований обома ОУН та УПА у роки Другої світової війни не можна механічно відносити до тієї чи іншої воюючої сторони (антигітлерівської чи прогітлерівської коаліції), він є типово визвольним, антиколоніальним рухом, який вів свою боротьбу за реалізацію стратегічної мети – здобуття незалежної держави, а геополітична ситуація у світі лише коригувала тактичні методи боротьби» [3].

Поняття співпраці з Німеччиною, як зазначає Т. Гунчак, необхідно розуміти саме у контексті національно-визвольної боротьби, яку проводили українські націоналісти [21]. Коли інтереси України потребували в уяві оунівців, співробітництва з Німеччиною – вони йшли на контакти і співпрацю, усвідомлюючи можливу шкоду власним політичним інтересам і міжнародному іміджу [11]. Коли була необхідність

поберегти сили, перебуваючи у стані нейтралітету, націоналісти займали вичікувальну позицію, але коли обставини вимагали боротьби з гітлерівськими окупантами, лісова «армія без держави», без будь якої зовнішньої підтримки «вела цю боротьбу жорстко, масштабно і безкомпромісно» [22]. Боротьба націоналістичного підпілля та повстанської армії спростовує тезу, що український націоналізм ніколи не спрямовував своєї активності проти Німеччини, а був лише її «витвором» і «слухняним знаряддям» [23].

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Марискевич Т. ОУН і Німеччина: еволюція відносин / Т. Марискевич // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Науковий збірник. – 2012. – Вип. 21. – С. 535-536.
2. Патриляк І. Українські націоналісти проти гітлерівської Німеччини. Рух Опору / І. Патриляк [Електронний ресурс] // Історична правда. – 2014. – 8 травня. – Режим доступу: <http://www.istpravda.com.ua/articles/2014/05/8/142834/>
3. Патриляк І. Протистояння українського визвольного руху німецькому окупаційному режимові: міфи та реалії / І. Патриляк [Електронний ресурс] // Галичина. – 2013. – Ч. 24. – С. 27-35. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nikr_2013_24_5
4. Здіорук (Стельмах) О.І. Літопис УПА: час, події, джерела / О.І. Здіорук (Стельмах). – К., 2000. – 141 с.; Зброжко О. Джерелознавчі студії з історії національно-визвольного руху опору на Західноукраїнських землях / О. Зброжко // Наукові записки. Збірник праць молодих вчених та аспірантів. – Т. 21. – К., 2010. – С. 466-479 й ін.
5. Літопис УПА. – Т. 1: Видання Головного Командування УПА / Упорядники: Ю. Черченко, В. Кук, В. Коваль, В. Галаса, О. Вовк. – К.-Торонто, 1995. – 482 с.; Літопис УПА. – Т. 2: Волинь і Полісся: УПА та запілля. 1943-1944. Документи і матеріали. / Упорядники: О. Вовк, І. Павленко. – К.-Торонто, 1999. – 724 с. та ін.
6. Організація український націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси / В.В. Дзьобак, І.І. Ільчишин, Г.В. Касьянов та ін. Відп. ред. С.В. Кульчицький НАН України; Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2005. – 494 с.
7. ОУН в 1941 році. Документи. В 2-х ч. – Ч. 1 / Упорядн.: О. Веселова, О. Лисенко, І. Патриляк, В. Сергійчук. Відп. ред. С. Кульчицький. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. – 336 с.; ОУН в 1943 році: Документи. Упорядн.: О. Веселова, В. Дзьобак, М. Дубик, В. Сергійчук. Відп. ред. С. Кульчицький. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2008. – 347 с. та ін.
8. Зброжко О. Джерелознавчі студії з історії національно-визвольного руху опору на Західноукраїнських землях / О. Зброжко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/handle/123456789/71947>
9. Кентій А.В. Перехід ОУН(б) на антинімецькі позиції (1941-1942) / А.В. Кентій // Організація український націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси / Дзьобак В.В., Ільчишин І.І., Касьянов Г.В. та ін. Відп. ред. Кульчицький С.В. НАН України; Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2005. – 494 с.; Патриляк І.К. До питання про внесок ОУН та УПА у боротьбу проти нацистських окупантів на території України / І.К. Патриляк // Український історичний журнал. – 2004. – № 5. – С. 81-95; Стародубець Г. Проблема союзництва в українсько-німецьких відносинах навесні-влітку 1941 р. / Г. Стародубець // Освітнянин. – 1998. – № 5. – С. 35-36; Киричук Ю. Український національний рух 40-50-х років ХХ століття: ідеологія і практика / Ю. Киричук. – Львів: Добра справа, 2003. – 464 с.; Гунчак Т. ОУН і нацистська Німеччина: між колабораціонізмом і резистансом / Т. Гунчак // Український визвольний рух. – Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича Національної академії наук України, Центр досліджень визвольного руху, 2007. – 36. 11. – С. 61-81; Русначенко А. Народ збуруний: національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940-1950-х рр. / А. Русначенко. – К.: Університет; В-во «Пульсар», 2002. – 518 с. та ін.
10. Барановська Н.М. Військово-політична тактика і стратегія ОУН у 1939-1941 рр. / Н.М. Барановська Електронний ресурс] // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Держава та армія. – 2014. – № 809. – С. 122-127. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/ujrn/vnulpda_2014_809_25; Горбань А.В. Окупаційна політика німецького режиму як детермінаційний чинник суспільних антагонізмів (1941-1942 рр.) / А. Горбань // Сіверянський літопис. – 2009. – № 2-3. – С. 84-89 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/25006>; Денищук О.С. Боротьба УПА проти німецьких окупантів. Хронологія подій / О.С. Денищук. – Рівне: ППДМ, 2008. – Т. 1: Волинь. – 448 с.; – Т. 2: Галичина та Східна Україна, 2008. – 216 с.; Ленартович О.Ю. Формування бойових підрозділів українських націоналістів та УПА на Волині у 1942-1943 роках / О.Ю. Ленартович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/nvnu/istor/2010_22/R1/Lenartovych.pdf; Стельникович С.В. Другий Базар 1941 р. та його вплив на діяльність ОУН(м) / С.В. Стельникович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Ltkp/2011_67/ist/is12.pdf; Трофимович В.В. Історія військових формувань ОУН 1939-1942 рр. / В.В. Трофимович. Текст лекцій. – Львів: Ред-вид. відділ Львівського університету, 1994. – 52 с.; Дрондель О. Боротьба ОУН-УПА проти німецьких військ: міф чи реальність? / О. Дрондель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://er.ucu.edu.ua:8080/bitstream/handle/1/505/8.pdf?sequence=1&isAllowed=y> й ін.
11. Патриляк І.К. До питання про внесок ОУН та УПА у боротьбу проти нацистських окупантів на території України / І.К. Патриляк // Український історичний журнал. – 2004. – № 5. – С. 81.
12. Грицак Я. Нарис історії України і формування модерної української нації ХІХ-ХХ ст. / Я. Грицак. – К.: Генеза, 1996. – С. 200.
13. Коваль М.В. Україна в Другій світовій війні (1939-1945 рр.). / М.В. Коваль. – К.: Альтернативи, 1999. – Т. 12. – С. 157.
14. ОУН в 1941 році. Документи. В 2-х ч. Ч. 1 / Упорядники: О. Веселова, О. Лисенко, І. Патриляк, В. Сергійчук. Відп. ред. С. Кульчицький. – К.: Інститут історії України НАН України, 2006. – С. 6.
15. Кентій А. Збройний чин українських націоналістів 1920-1956: історико-архівні нариси / А. Кентій. – К., 2005. – Т. 1: Від УВО до ОУН. 1920-1956. – С. 251.
16. Патриляк І., Пагіря О. Військова конференція ОУН (б) 1942 р. і розробка планів зі створення українських збройних сил / І. Патриляк, О. Пагіря // 3 архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. – 2008. – № 1/2 (30/31). – С. 486.
17. Кентій А.В. Перехід ОУН(б) на антинімецькі позиції (1941-1942) / А. Кентій // Організація український націоналістів і українська повстанська армія. Історичні нариси / Дзьобак В.В., Ільчишин І.І., Касьянов Г.В. та ін. Відп. ред. Кульчицький С.В. НАН України; Інститут історії України. – К.: Наукова думка, 2005. – С. 92.
18. Ленартович О.Ю. Формування бойових підрозділів українських націоналістів та УПА на Волині у 1942-1943 роках / О.Ю. Ленартович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/nvnu/istor/2010_22/R1/Lenartovych.pdf
19. Патриляк І.К. «Перемога або смерть»: український визвольний рух у 1939-1960-х рр. / Центр досліджень визвольного руху. – Львів: Часопис, 2012. – С. 89.
20. Патриляк І.К., Боровик М.А. Україна в роки Другої світової війни: спроба нового концептуального погляду / І.К. Патриляк, М.А. Боровик. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. – С. 195-198.
21. Гунчак Т. ОУН і нацистська Німеччина: між колабораціонізмом і резистансом / Т. Гунчак // Ключові проблеми історіографії Другої світової війни: Збірник статей / УСБ

ім. Ю. Липи. – К., 2011. – С. 48.

22. Громадські історичні слухання, організовані СБ України «УПА і німці: співпраця чи протистояння» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=](http://www.sbu.gov.ua/sbu/control/uk/publish/article?art_id=82836&cat_id=82963)

82836&cat_id=82963

23. Патриляк І. «Встань і борись! Слухай і вір...»: Українське націоналістичне підпілля та повстанський рух 1039-1960 рр. / І. Патриляк; Центр досліджень визвольного руху. – Львів: Часопис, 2012. – С. 553.

Ухач Василь «Ми миттю повертаємо нашу зброю й усі наші сили проти німців»: сучасна українська історіографія відносин ОУН(б) і Німеччини (1930-ті роки – січень 1942 р.)

У статті проаналізовано праці сучасних українських істориків у питанні еволюції відносин ОУН(б) з Німеччиною у період 1930-х рр. – до січня 1942 року. Подано періодизацію та розкрито характерні особливості цих відносин на кожному з етапів.

Ключові слова: ОУН(б), ОУН(м), Німеччина, український визвольний рух, відносини, історія, збройна боротьба, історіографія

Ухач Василий «Мы мигом повернем наше оружие и все наши силы против немцев»: современная украинская историография отношений ОУН(б) и Германии (1930-е годы – январь 1942 г.)

В статье проанализированы работы современных украинских историков в вопросе отношений ОУН(б) с Германией в период 1930-х годов – к январю 1942 года. Подано периодизацию и раскрыты характерные особенности этих отношений на каждом из этапов.

Ключевые слова: ОУН(б), ОУН(м), Германия, украинское освободительное движение, отношения, история, вооруженная борьба, историография

Ukhach Vasyli' «We immediately returned our weapons and all our forces against the Germans»: modern Ukrainian historiography of relationship the OUN(b) and Germany (1930th – January 1942)

The article the works of contemporary Ukrainian historians in the question of evolution relationship the OUN(b) and Germany in period 1930th – until January 1942 are analized. Periods and characteristic features of these relations on each of the stages are revealed. Noted that it issue still splits the Ukrainian society. The strategic goal of the Ukrainian liberation movement – an independent Ukraine – a priority in its foreign and domestic policy. The relationship of the OUN(b) and OUN(m) with Germany should be seen in the context of the national liberation struggle of the Ukrainian people. Cooperation of the OUN(b) with Germany at all stages of defining a key and consistent thesis – the relation of the latter to the idea of an independent Ukrainian state. Stressed that the movement of the OUN-Bandera was recognized by the Nazis are the most dangerous. Listed on the necessity of the removal of this topic ideological and political stratifications.

Keywords: OUN(b), OUN(m), Germany, the Ukrainian liberation movement, relations, history, armed struggle, historiography

Рецензенти:

Михайлуца М.І., д.і.н., професор

Шитюк М.М., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 30.01.2017 р.